

AGOSTINO BRAMBILLA (1800—1839) PRVI UREDNIK
»GAZZETTE DI ZARA« I PJESNIK PRIGODNIČAR

ŽIVKO NIŽIĆ
Filozofski fakultet u Zadru

UDK: 850(497.1).09+07 Brambilla
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1985-12-13

Agostino Brambilla ide u red onih doseljenika iz talijanskih austrijskih provincija koji su se u prvoj polovici prošloga stoljeća aktivno, pored »radnog odnosa«, uključili u društveni i kulturni život Dalmacije. Brambilla je, uz rad na zadarskoj gimnaziji, učinio to u dvije vrlo značajne javne institucije, u prvim dalmatinskim novinama za austrijske dominacije *Gazzetti di Zara*, te zadarskom kazalištu. Kao prvi urednik ovih novina, u skladu s romantičkom revolucionarnom ideologijom i poetikom s kojom je došao pripremljen iz risorgimentalne Lombardije, dao je pečat suvremenosti *Gazzetti di Zara*. U romantičkom senzibilitetu inzistira, uz ostalo, na »domovinskim« člancima i problematici, od propagiranja domaće književnosti do interesa za poljoprivredu, pri čemu je i sam autor niza zapaženih članaka. Iako u skromnom opsegu i dometu, najznačajniji je kazališni prigodničar s kantatama u čast Habsburške Monarhije. Bio je tako i poeta cesareo zadarskog kazališta. Prema stranac, u pisanju prihvaća elemente »dalmatinskog« rodoljublja, koristeći u kantatama u tom smislu slične pojmove kao i domoroci. Istakao se i kao valjani predavač, bavio se i suvremenom književnošću, posebice romanticima, a radio je, prema autoru nekrologa, i na opsežnoj studiji u skladu s Vicovim naučavanjem. Zbog svih ovih činjenica ne zaslužuje da bude zaboravljen, jer je sva ta aktivnost sigurno doprinijela ukupnom prosvjeđivanju Dalmacije u pretpreporodnom razdoblju.

Agostino Brambilla rođen je 1800. u Caponagu (okolica Milana). Umro je 1839. u Veroni.¹ Grof Gabrio Casati školovao ga je kao nadarenog učenika, inače sina upravitelja svojih imanja. Odgovarajuće humanističke škole završio je u Milanu te studij prava u Paviji. Stekao je vrlo solidno znanje prema kriteriju obrazovanja onoga vremena i mlad 1823. postavljen je za profesora klasične filologije na zadarskoj gimnaziji. Na toj dužnosti ostaje sve

¹ Ne više od kratkih crtica iz Brambilline biografije te površni sudovi njegova stručno-teorijskog i umjetničkog rada mogu se naći u:

- a) »Cenno necrologico«, *Gazzetta di Zara*, br. 54, 1839.
- b) »Necrologia per Agostino Brambilla«, *Gazzetta di Zara*, br. 63, 1839., članak prenesen iz *Foglio Veronese*, u potpisu A. R.
- c) Šimun Ljubić (Simeone Gliubich), *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Beč 1856, str. 62—63. Podaci koje daje Ljubić sažetak su teksta pod b) bez ikakva novog podatka.
- d) Josip Sabalich (Giuseppe Sabalich), *Cronistoria aneddotica del Teatro Nobile di Zara (1781—1881)*, Rijeka 1904—1914. — Zadar 1921—1922, str. 130—131.

do 1836. godine,² kad odlazi u Veronu, gdje na veronskoj kraljevskoj gimnaziji preuzima katedru klasične filologije i opće povijesti. Giuseppe Sabalich ima podatak da se u Zadru zaručio 1824. maloljetnom četrnaestogodišnjom Antonijom Ducas de Dugagini kojom se kasnije i oženio. Umro je, međutim, bez nasljednika. Bio je angažiran u društvenom životu Zadra, posebice se zanimao za kazališni život, a istakao se i kao autor prigodnih kantata u slavu Habsburške Monarhije. Prema oskudnim podacima koje imamo, jer zbog skromnog opusa nije privukao posebnu pažnju istraživača, može se reći da je bio izrazito sposoban i omiljen predavač, učenici su ga uz ovacije običavali dopratiti kući. Poradi velike predanosti radu i studiju došao je na glas i kao rastreseni osobešnjak. Sabalich u svom djelu *Cronistoria aneddotica del Teatro Nobile di Zara* donosi nekoliko anegdotskih situacija o Brambilli. Iako je Sabalich u svom pisanju često nepouzdan pa i neozbiljan, jer ima u vidu slobodu koju je uzeo u samom naslovu, ipak prenosimo jednu od njih. Naime, one često dobro ilustriraju ugođaj življenja određenoga sloja ljudi. »Izlazio je malo, i obično se zastavljao u Caffè Casino. Volio je kazalište i krabuljne plesove iz onoga vremena, tzv. Pudelball, koji su počinjali u 10 sati nakon opere. Čudan, bio je duhovit čovjek. Jednog snježnog dana, došavši na Piazza dei Signori sklizne se i padne, prisutni su se rugali, a on ustavši se:

'Cadono le città, cadono i regni
Può Brambilla cader senza sostegni.'³

Veliko priznanje Brambillinim sposobnostima jest postavljanje za prvog urednika prvih dalmatinskih službenih novina za Habsburške Monarhije. Društveno-političke i gospodarske prilike tog razdoblja, te potreba Dalmacije za »svojim« novinama, posebice nakon iskustva s *Kraljskim Dalmatinom* iz Napoleonove epohe, kao i akcije da se počnu tiskati prve novine, vrlo su dobro poznate pa se na tome nećemo ni zadržavati.⁴ Uloga Agostina Brambille u orijentaciji podlistka, ali i ukupnog sadržaja *Gazzette di Zara*, koja je u Zadru izlazila od 1832. do 1850. godine, vrlo je značajna i zato je njegovo mjesto u povijesti naše periodike nezaobilazno. Treba se proučavanju njegova doprinosa u tom smislu, kao i njegovu opusu, povremeno vraćati jer dosadašnji malobrojni istraživači samo ga usput spominju.

² Br. 71 od 2. rujna 1836. zadnji je broj koji je potpisao kao urednik. Prvi broj *Gazzette di Zara* tiskan je 3. travnja 1832.

³ Brambilla i u ovom trenutku ostaje profesor, parafrazira, naime, stihovala T. Tassa iz *Rovine di Presepoli*: »Muojono la città muojono i regni / E l'uom d'esser mortal per che si sdegni.«

⁴ Pogledati, Dr Pavao Galić, *Gazzetta di Zara (1832—1850)*, *Bibliotekarstvo*, 1962, br. 2—3.

Iz ono malo podataka što nam daje nekrologija jasno je kako se bavio autorima romantizma i to ne samo književnicima, kao što su J. Herder, I. Stellini, J. Michlet, M. Klaproth, A. Balbi, C. Montesquieu, G. Romagnosi i drugi, a posebice G. Vico.⁵ Treba imati u vidu da se Brambilla rodio i obrazovao u Lombardiji, gdje je romantizam imao političku podlogu i kao revolucionarna »ideologija« bio vezan za talijanski *Risorgimento*. Romantizam je već zahvatio Evropu i doprinio da se počnu buditi u velikom broju »zadnji i zaostali« evropski narodi. Sa solidnim poznavanjem antičke i romantičkom vizijom svijeta, sa svim konotacijama koje je ona mogla imati i na društvene odnose u Dalmaciji s obzirom na Monarhiju, Brambilla orijentira svoju uređivačku politiku *Gazzette di Zara*. Bolje od ostalih urednika i izdavača ovih novina, a koji su bili i domaći sinovi, pa i onih koji su dolazili u otvoreni sukob s vlašću, odražava taj romantički senzibilitet interesa za narodno i različitim varijantama, kao što su uvrštavanje članka o narodnom jeziku i običajima, usmenoj književnosti, etimologiji, etnografiji, poljoprivredi, povijesti, arheologiji i drugim aspektima života u Dalmaciji. Takvi su članci uobičajena pojava u *Gazzetti*, a važno je da donosi i najaktualnije prijevode iz naše književnosti,⁶ koji su i prvo značajnije predstavljanje i informiranje o dalmatinskoj književnosti u Evropi ili, bolje rečeno, u Austrijskoj Monarhiji u suvremenim uvjetima javne razmjene podataka. To se posebice odnosi na prijevode Nikole Jakšića. Šteta je što je veliki broj napisa, prijevoda i općenito članaka bez potpisa. Možemo pretpostaviti da je dio njih napisao ili prenio upravo Brambilla i kad nemaju njegov potpis, inicijale ili oznaku E (Estensore).⁷ Ako se ograničimo na članke koje možemo sigurno »identificirati«, tada

⁵ »Necrologia per Agostino Brambilla, *Gazzetta di Zara*, br. 63/1839. itd. Njegovo bavljenje Vicom poznato nam je, nažalost, samo na temelju afirmativne ocjene autora nekrologa, koji je prisustvovao javnim Brambillinim interpretacijama jednog od otaca talijanske estetike i poetike i to interpretaciji s romantičarskih pozicija. Vico je i inače jedan od najznačajnijih filozofa koji je prihvaćen i afirmiran u talijanskom romantizmu.

⁶ Već u br. 2, 1832. donosi zabilješku o prijevodu *Osmana* na talijanski Nikole Jakšića kao i njegov prijevod »Hasanaginice« (Ripudio) iz knjižice prijevoda *Carmi slavi tradotti in versi italiani*, Venezia 1829. To je prva zbirka pjesama iz naše usmene književnosti prevedena na jedan svjetski jezik. Jakšićev prijevod Gundulićeva *Osmana*, Dubrovnik 1827, također je prvi prijevod na strani jezik. Brambilla je u tom smislu aktualan, objavljuje i dalje Jakšića te druge autore uključujući i suvremene domaće pisce na latinskom kao što je Đ. Ferić.

⁷ U članku br. 29, 1832. pod naslovom — Naumachia — »Battaglia di Lissa«, koji je izazvao polemiku kroz 8 članaka u daljnjem izlaženju *Gazzette di Zara*, imamo potpis E. Moglo se odmah pretpostaviti da se radi o kratici za *estensore* (urednik). Ta se pretpostavka potvrđuje u nastavku polemike jer se Brambilla, braneći svoje postavke iz prvog članka, potpisuje punim imenom. Ta je polemika uz urednika angažirala V. Barzanija, G. Machieda, službene vojne izvještaje i milanski list *L'Eco*.

bi bilo moguće i ovakovo njihovo grupiranje: 1) Najveći broj kvalitetnih članaka odnosi se na povijest i arheologiju Dalmacije,⁸ 2) nekoliko članaka kritika i biografskih prikaza,⁹ 3) članci o Morlacima,¹⁰ 4) nekoliko članaka iz opće kulture,¹¹ 5) gospodarski članci o Dalmaciji,¹² 6) opći popularni novinski članci u užem smislu koje je sam pisao ili prepravio prema drugim novinama.¹³ Njegovo javljanje u *Gazzetti di Zara* različitog je dometa. Sav taj rad ima obilježje suvremenosti i angažiranosti, afirmira prisutna strujanja u Evropi i definitivno u široj javnosti »objašnjava« romantizam, a što upravo i želimo pripisati Brambilli i *Gazzetti di Zara*. Ovom prilikom ne možemo govoriti o svim Brambillinim člancima, spomenut ćemo samo neke koji se čine reprezentativnim. Od povijesnih članaka romantičkog interesa, gotovo stvaranja kulta srednjeg vijeka, možda je najznačajniji niz od 6 članaka označenih u bilješci 8), u kojima se bavi pravnim ustrojstvom dalmatinskih gradova i pravnim kodifikacijama nekih značajnih aspekata gospodarskih odnosa u 13. stoljeću. Također, u okviru modernog interesa za kulturološko valoriziranje zaboravljenih i »egzotičnih« naroda, nekoliko puta piše o Morlaciji. S istim naslovom kao i J. Bajamonti, prihvaćajući, pa čak i parafrazirajući neke njegove postavke, piše članak »Il Morlaccismo d'Omero«.¹⁴ I taj članak zapravo afirmira Vicove postavke u odnosu na poeziju i razvoj naroda. Daje više zanimljivih zapažanja uspoređujući Homera i naše pjesme; te karakterne osobine Homerovih junaka i naših iz usmene predaje. Uz ostalo ističe: »... sad ćemo u našem zalaganju preći na usporedne primjere običaja Homerovih Grka i običaja naših Morlaka. Uistinu mnogi od jednih i drugih, ne manje od njihovih pjesama, čine nam se sličnim. Kod heroja Ilijade prvenstveno treba uočiti grubost u međusobnom ophođenju koja, istini za volju, nije različita od one u naših brdana. Ne vidiš li kako Ahil, usred zasjedanja Ahejaca, pijan zove božanskog Agamemnona, prljavim psom, izraz koji, sigurno nije laskaviji od passia vira, pasja vjera.« Za povijest književne kritike koja se odnosi na periodiku značajan je Brambillin prikaz Colleonijeve¹⁵ poezije. Taj je prikaz prva književna kritika u dalmatinskom periodiku uopće, dakle i prvo šire informiranje

⁸ Prema bibliografiji jedinice: 18, 24, 26, 34, 37, 38, 41.

⁹ Prema bibliografiji jedinice: 4, 25, 30, 33, 35.

¹⁰ Prema bibliografiji jedinice: 19, 22, 28.

¹¹ Prema bibliografiji jedinice: 3, 5, 9, 16, 17, 21, 27, 31, 32.

¹² Prema bibliografiji jedinice: 20, 36, 39, 40.

¹³ Prema bibliografiji jedinice: 1, 2, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 23, 29.

¹⁴ *Gazzetta di Zara*, br. 97, 98, 103, 1835. i br. 15, 1836. Brambillin prikaz uz manje intervencije objavljen je u *Osservatore Dalmato*, br. 151, 154, 1851. i br. 163, 164, 1852. Sama Bajamontijeva rasprava objavljena je prvi put u *Giornale enciclopedico d'Italia*, Padova, ožujak 1797. str. 77—98, a ponovila ga je i *La voce dalmatica*, II/1861, br. 20 i 21, (Zadar).

¹⁵ *Gazzetta di Zara*, br. 35 i 36, 1832.

čitatelja u Dalmaciji što je to romantički pristup književnom djelu Istina, sa sadašnjeg stajališta Brambilla se bavi minornim pjesnikom, no onaj prvi momenat je važniji jer on, uz ostalo, kaže: »U prošlom stoljeću bilo je lako nekom mladom pjesniku složiti knjigu pjesama koje je čitala i hvalila većina onih što su se bavili književnošću. Malo površnog znanja rimske i grčke povijesti, mali rječnik grčke mitologije za školsku uporabu, lagano stihotvorstvo, nije bilo važno ako je niske razine i zamorno, poneka duhovita ideja, koju se držalo dobrom iako je bila lažna, bili su neophodna prtljaga da bi se postalo arkadijskim pjesnikom u onim vremenima u kojima se ep Dantea smatrao starinom za muzej. Sada se stvari drugačije događaju. Da bi se bilo pjesnikom treba u svemu biti na razini suvremene civilizacije, nije dovoljno materijalno poznavanje povijesti činjenica, već je neophodno udubiti se u filozofski studij zakona, običaja drevnih i suvremenih naroda, treba biti suvremen svim razdobljima i narodima, surađivati u krajnjoj liniji vlastitim stihovima s filozofima i velikim djelom ljudske civilizacije. Tome treba pridodati profinjeni smisao za ljepotu, govuću dušu koja zna drugima prenositi različite osjećaje koji uznemiruju, te savjestan studij elegancije jezika i pjesničkog izraza.«

Takvu orijentaciju nastavljaju urednici *Gazzette di Zara*, a bolje od ostalih njegov neposredni nasljednik Marko Kažotić, koji romantički ukus na trenutke i previše popularno približava širem krugu čitatelja. Upravo je to vrijeme kad Kažotić završava prvi dalmatinski povijesni roman¹⁶ *Milienco e Dobrilla*, po uzoru na A. Manzoniya u prvom redu, a preuzeo je nešto i od W. Scotta i V. d'Arlicourta, što dokazuje da je potpuno asimilirao poetiku romantizma. U *Gazzetti di Zara* odrazio se tako čvrsto duh suvremenosti, evropski duh autorskih članaka kao i članaka koje su urednici prenosili iz tridesetak evropskih i američkih novina.

Skroman književni opus Agostina Brambille u cijelosti se uklapa u tzv. prigodno pjesništvo. Još od druge polovice 18. st. Michael Denis, profesor Theresianuma, uspostavio je neku vrstu pjesničkog podaničkog instituta *bardendichtunga*. Pjesnici različitih sposobnosti samoinicijativno, a vrlo često i po narudžbi vlasti, slave Monarhiju, monarhe i njihove ugledne službenike u želji da ovi osiguraju mir i prosperitet podaničkih naroda, koji bi im zato trebali dugovati odanost i zahvalnost. U Dalmaciji je prigodno pjesništvo u slavu Habsburške Monarhije jedna od najznačajnijih literarnih produkcija uopće. Takvo pjesništvo s nebitnim retardacijama, prati aktualne stilske forme i formacije u kojima se ono reflektira. Pri

¹⁶ Kažotić je svoj roman objavio 1833, u Zadru. Kroz veći broj pjesmova pjesnika različitih dometa u Dalmaciji već se romantički senzibilitet počeo udomaćivati, dakako, bez javnog utjecaja u onolikoj mjeri koliko su to mogle uraditi novine.

tome je osnovna karakteristika domovinsko, lokalno dalmatinsko rodoljublje. Kronološki, Brambillino djelovanje u romantičkom duhu i prigodno pisanje kantata za zadarsko kazalište, na širem hrvatskom planu koincidira s pretpreporodnim ili ranim prepородnim događanjima. Kod svih dalmatinskih prigodničara domovinsko je sve ono što je liburnsko, dalmatinsko i slaveno-ilirsko. Dok takva rodoljubna distinktivna obilježja bez čuđenja prihvaćamo kod najboljeg i najznačajnijeg dalmatinskog prigodnog pjesnika Nikole Jakšića, koji je domaći sin, prema Talijanu Brambilli, koji to isto radi, mogli bismo biti sumnjičavi kad ne bismo poznavali njegovu orijentaciju kao novinara i urednika *Gazzette di Zara* u skladu s romantičkim revolucionarnim idejama. Posebice treba imati u vidu vrijeme u kojem slavensko (ilirski) — hrvatski interesi još nisu bili u političkom antagonizmu s Risorgimentom. Toj ukupnoj klimi dalmatinskog rodoljublja »podlegao« je i Talijan Brambilla, ne samo kao urednik i autor članka u *Gazzetti di Zara* već i kao prigodni pjesnik. Ako za Nikolu Jakšića možemo reći da je općenito bio najznačajniji dalmatinski poeta cesareo, za Brambillu treba naglasiti da je bio isto u kantati, vrlo popularnoj »teatarskoj« formi arkadijske tradicije kojom su se u kazalištima redovito obilježavali »monarhijski« datumi. U ukupnom prigodničarstvu treba mnogo toga relativizirati da bi se dao potvrđan sud o brojnim pjesmotvorima, jer se u pravilu radilo o pjesnicima amaterima, epigonima. U našem pristupu, međutim, prvenstveno je zanimljiv taj društveni aspekt ranog prepородnog razdoblja, u kojem jedan stranac u općoj evropskoj romantičko-revolucionarnoj klimi prihvaća neke elemente nacionalne identifikacije domaćeg terena kao što su to radili domoroci. Pogledajmo kako Brambilla u svom skromnom opusu varira te pojmove: U odi »A Sua Maestà l'Imperatore e Re Francesco I« — ode — scritta nel febbrajo del 1829:

Nè il Dalmata in suo core
 Del suo Diocle i dì sospira e piange,
 Sente del Genio Tuo, sente il fiore,
 Nè lo martira ed ange
 Il Bisogno, che stringe e moglie e figli,
 Orribil vista! ne crudeli artigli.

I dalje u istoj pjesmi:

Te gl'illirici bardi
 In decantar vedranno accesi in volto
 Meravigliando i posterì più tardi
 Per Te, se il barbaro sciolto
 Un coro avrà di verginelle al canto,
 Il vecchio verserà tenero pianto.

U kantati »L'Astro novello«, cantata colla quale la città di Zara nel 1830 celebra il giorno natalizio di S. M. I. R. Francesco I ima: »Coro di bardi Illirici«, te stihove« »Tu dunque non vedrai g' Illirici abeti/Più in conflitto naval?«.

U tom smislu ne manje značajno mjesto zauzima pojam Liburnije i njeno mjesto u odnosu na Rim koji ne bi mogao trijumfirati u pobjedničkom pohodu na Kartagu bez liburnske pomoći.¹⁷

Pišući, kao profesor klasične filologije, Brambilla koristi likove i povijesne činjenice iz antike, a jezična mu je podloga prvenstveno klasicistička uz svu njegovu romantičku opredijeljenost u djelovanju i temama. Škola koju je prošao jača je od aktualne poetike. Osim toga Brambilla i nije pravi književnik. Njemu, dakako, »bježe« pojedini momenti koji su prepoznatljivi iz talijanske književne tradicije, kao što su: »Chi mai reca dell'ore la danza« (Foscolo), »O chi mai viene a passo tardo e lento« (Petrarca), »Fide amiche seguiran cantando l'arme« (Tasso, odnosno Vergilije). Naše dalmatinske prigodne kantate teško mogu izdržati povijesni sud vrijednosti, imajući u vidu da je prigodno pjesništvo općenito dalo malo dobrih rezultata. Možemo, međutim, rekonstruirati podatke pa prema njima i činjenicu da su u relativnom mnoštvu kantata kojima se na dramski način u kazalištima slavila Monarhija, i nakon Brambilline smrti upravo njegove bile cijenjene. Njegova najbolja melodramsko-romantička kantata pod naslovom »Riccorrendo nel 19 aprile 1842 l'auspicatissima festa natalizia di Sua Maestà Ferdinando I Imperatore e Re«, omaggio della città ducale di Zara (1842. g.), koja je objavljena anonimno i davala se te godine u zadarskom kazalištu, zapravo je neznatna modifikacija Brambilline kantate označene u bibliografiji br. 53. Manje zahvate na tekstu izvršio je Giuseppe Ferrari-Cupilli, jedan od najkompetentnijih kulturnih radnika i književnika toga razdoblja u Dalmaciji.¹⁸ I na primjeru ove kantate vidimo pomak od njihova tipično arkadijskog pečata prema romantičkom senzibilitetu.

¹⁷ O tome govori njegova najbolja kantata označena u bibliografiji pod br. 53.

¹⁸ U zadarskoj Naučnoj biblioteci pod ovim naslovom, pored tintom pridodane točne identifikacije na knjižici da se radi o Brambillinom tekstu, na kraju imamo također tintom oznaku »G. F. C. in parte« (radi se o Giuseppe Ferrari-Cupilliju). Josip Sabalić u svojoj nezaobilaznoj *Cronistoriji...* (vidi bilješku 1-d) str. 166 piše: »Za proslavu rođendana Imperatora Ferdinanda davala se kantata 'Il passaggio per la Dalmazia di Leopoldo VI di Bamberga, Duca d'Austria nel suo ritorno dalla crociata': Libreto od 15 stranica podijeljen je u šest scena. Pogledaj, uz ostalo, ovu sliku: Molte genti, benché varie/e di gonne e di favelle, / saran dunque un di sorelle / ed avranno un solo cor! U kantati je bio uveden i balet. Anonimni su libretista i kompozitor.« Citirani stihovi, međutim, potvrđuju da se radi o Brambillinom tekstu kojeg je za tu priliku pripremio Cupilli, a zašto nije potpisao Brambillu teško je reći, jer se njegov zahvat sastoji samo u neznatnom skraćivanju teksta.

Zaključak:

Agostino Brambilla ide u red onih doseljenika iz talijanskih austrijskih provincija koji su se u prvoj polovici prošloga stoljeća aktivno, pored »radnog odnosa«, uključili u društveni i kulturni život Dalmacije. Brambilla je, uz rad na zadarskoj gimnaziji, učinio to u dvije vrlo značajne javne institucije, u prvim dalmatinskim novinama za austrijske dominacije *Gazzetti di Zara*, te zadarskom revolucionarnom ideologijom i poetikom s kojom je došao pripremljen iz risorgimentalne Lombardije, dao je pečat suvremenosti *Gazzetti di Zara*. U romantičkom senzibilitetu inzistira, uz ostalo, na »domovinskim« člancima i problematici, od propagiranja domaće književnosti do interesa za poljoprivredu, pri čemu je i sam autor niza zapaženih članaka. Iako u skromnom opsegu i dometu, najznačajniji je kazališni prigodničar s kantatama u čast Habsburške Monarhije. Bio je tako i poeta cesareo zadarskog kazališta. Premda stranac, u pisanju prihvaća elemente »dalmatinskog« rodoljublja, koristeći u kantatama u tom smislu slične pojmove kao i domoroci. Istakao se i kao valjani predavač, bavio se i suvremenom književnošću, posebice romanticima, a radio je, prema autoru nekrologa, i na opsežnoj studiji u skladu s Vicovim naučavanjem. Zbog svih ovih činjenica ne zaslužuje da bude zaboravljen, jer je sva ta aktivnost sigurno doprinijela ukupnom prosvjećivanju Dalmacije u pretpreporodnom razdoblju.

Bibliografija

- a) Novinski članci i rasprave u *Gazzetti di Zara*.
1. Festa da ballo data dalla Contessa Samyloff, br. 17, 1832.
 2. Storia naturale — La Loxia del Bengalo, br. 23, 1832.
 3. Naumachia — Battaglia di Lissa, polemica koju je započeo Brambilla u br. 29, 1832. a odvija se u br. 30, 43, 63, 1832.
 4. Letteratura italiana — kritički prikaz Colleonijsva djela, br. 35 i 36, 1832.
 5. Storia orientale — La Georgiana, br. 92, 1833.
 6. Idraulica — Vetture a vapore, br. 99, 1833.
 7. Costumi — Strana navigazione sul ghiaccio, br. 101, 1833.
 8. Simpatie d'animali, br. 102, 1833.
 9. Topografia — Gerusalemme e il monte Calvario, br. 4, 1834.
 10. Navigazione — Viaggi di pacchebotto, br. 5, 1834.
 11. Aneddoto — La quercia reale, br. 10, 1834.
 12. La festa della galleria Decristoforis di Milano, br. 17, 1834.
 13. Meccanica, br. 25, 1834.
 14. Singolarità, br. 34, 1834.
 15. Costumi. — La festa del Nilo, br. 101, 1834.
 16. Storia naturale — a) Piccoli vermi e bachi che fabbricano i merletti, b) Carta fabbricata con la canna, br. 102, 1834.
 17. Storia naturale — L'uomo scimia, br. 103 i 104, 1834.
 18. Sulla Dalmazia, br. 1, 1835.
 19. Etimologia del nome Morlacchi, br. 4, 1835.
 20. Sulla Dalmazia — Industria serica in Dalmazia comparata con altre fonti produttive, br. 17, 18, 22, 24, 26, 1835.
 21. Letteratura italiana — Storia dell'antica Grecia, dalla giunta dei Titoni all'incendio di Corinto del Vincenzo Drago, br. 31, 32, 33, 34, 1835.
 22. Sulla Dalmazia — Costumi, br. 66, 67, 1835.
 23. La cometa di Halley. Terremoto in Dalmazia nel 1759, br. 69, 1835.
 24. Archeologia patria — Del culto d'Izide trovato dai Romani in Dalmazia. Culto di Livia, moglie di Augusto sotto il nome di Giunone Angua. Osservazioni intorno a ciò, br. 71, 74, 1835.
 25. Archeologi dalmati. /O Ivanu Josipu Pavloviću Lučiću/, br. 83, 1835.
 26. Storia patria — Importanza della storia della Dalmazia prima che questo paese fosse soggiogato dai Romani, br. 84, 85, 90, 1835.
 27. Topografia dalmatica — Osservazioni sopra alcune asserzioni del sig. . . . Petter nel Suo Compendio geografico della Dalmazia in riguardo della città di Zara, br. 96, 1835.
 28. Costumi — Il Morlacchismo d'Omero, br. 97, 98, 103, 1835. i br. 15, 1836.
 29. Seria ludo — Motto o divise per l'Appendice del 1836, br. 1, 1836.
 30. Seria ludo — polemica — Teatro di Zara, br. 9, 1836.

31. Critica — Dalmazia (Osvrt na Austrijsku narodnu enciklopediju), br. 11, 1836.
32. Sulla Dalmazia — Attitudine de'Giovani Dalmati per le Scienze, br. 19, 1836.
33. Biografia d'illustri Dalmati — Francesco Patrizio da Cherso, letterato e filosofo illustre del secolo XVI, br. 20,22, 1836.
34. L'antica città di Salona, br. 27, 29, 1836.
35. Biografia d'illustri Dalmati, Illustri Spalatini, (O djelu M. Dumanea), br. 37, 39, 42, 1836.
36. Sulla Dalmazia — Della pesca, br. 44, 49, 54, 55, 1836.
37. Sulla Dalmazia — Statuti, br. 63, 66, 1836.
38. Sulla Dalmazia — Legislazione civile e criminale delle città Dalmatiche nel sec. XIII., br. 67, 1836.
36. Sulla Dalmazia — Della pesca, br. 44, 49, 54, 55, 1836.
37. Sulla Dalmazia — Statuti, br. 63, 66, 1836.
38. Sulla Dalmazia — Legislazione civile e criminale delle città Dalmatiche nel sec. XIII., br. 67, 1836.
39. Sulla Dalmazia — Ricchezza territoriale dei comuni della Dalmazia e loro leggi agrarie nel sec. XIII., br. 68, 1836.
40. Sulla Dalmazia — Prosperità della navigazione e del commercio dei comuni della Dalmazia assai prima, e durante il secolo XIII, e loro a questo e a quello concernenti in quest'ultimo periodo di loro maggior floridezza, br. 69, 1836.
41. Sulla Dalmazia — Leggi ed usi notabili dei comuni della Dalmazia vigenti nel secolo XIII., br. 70, 1836.

KNJIŽEVNA DJELA

42. A Sua Maestà Imperiale Reale Apostolica Francesco I° in occasione del Suo giorno natalizio. Omaggio... in ringraziamento per la nuova organizzazione dei ginnazi. Poemetto lirico, Zadar 12. veljače 1824. Dalla stamperia Demarchi.
43. Il componimento dei voti della Librnia, cantata colla quale la città di Zara celebra nel 1828 il giorno natalizio di Sua Maestà l'Imperatore e Re Francesco primo, Zadar 1828. tip. Demarchi.
44. A Sua Maestà l'Imperatore e Re Francesco I° — Ode, scritta nel febbraio del 1829, Zadar 1829, tip. Battara.
45. L'astro novello, Cantata colla quale la città di Zara nel 1830 celebra il giorno natalizio di Sua Maestà L'Imperatore e Re Francesco primo. — .. Posta in musica dal Maestro Giovanni Cigala, Zadar 1830, tip. Gio. Demarchi.
46. Pel giorno natalizio di Sua Maestà Imperiale e Reale Francesco primo nell'anno 1831. Canzone, a nome della Società del Casino di Zara Il Socio A. B. /Kancona je na plakatu/, Zadar, 12. 2. 1831, tip. Battara.
47. Festeggiandosi in Zara il cinquantesimo anno di servigi prestati da Sua Eccellenza Francesco Saverio libero Barone de Tomassich, Governatore civile e militare della Dalmazia ec. ec. All'Augustissima casa d'Austria, Zadar, 1. travnja 1831, tip. Battara.

48. Sonetto, u *Gazzetta di Zara*, br. 57, 1832.
49. Prologo, recitato in teatro . . . ib. Objavljen ponovno kao — Alla Maestà di Francesco primo Imperatore e Re per l'aprimiento della grande strada del Velebich, omaggio tributato nel Nobile teatro di Zara in occasione che fu reduce il Sig. Governatore civile e militare Venceslao Conte di Lilienberg — Prologo. U Zadarskoj Naučnoj biblioteci R-875.
50. Rodolfo di Habsburg, cantata colla quale la città di Zara celebra nel 1832 il 12 febbrajo, giorno natalizio di Sua Maestà l'Imperatore e Re Francesco primo, Zadar 1832, tip. Gio. Demarchi.
51. La presa di Tolemaide ossia Leopoldo V Duca di Bamberga, Marchese d'Austria alle crociate, cantata colla quale la città di Zara celebra nel 1833 il 12 febbrajo, giorno natalizio di Sua Maestà l'Imperatore e Re Francesco primo. Posta in musica dal Maestro Giovanni Cigala, Zadar 1833, tip. Demarchi.
52. Francesco Xaverio, epigraf na latinskom u rukopisu. U zadarskoj Naučnoj biblioteci pod misc. c-7283.
53. Il passaggio per la Dalmazia di Leopoldo VI di Bamberga Duca d'Austria nel Suo ritorno dalla crociata. Scene liriche colle quali la città di Zara celebra nel 1834 il giorno natalizio di S. M. L'Imperatore e Re Francesco primo. Posta in musica da maestro Giovanni Cigala, Zadar 1834, tip. Demarchi.

Napomena: Za bibliografiju konzultirani su katalogi: a) Biblioteca Nazionale Marciana, Venezia, b) Civici Musei Veneziani d'Arte e di Storia, c) Fondazione scientifica Querini Stampalia, Venezia, d) Biblioteca civica di Verona. Podataka o Brambilli ima samo u Marciani, ali ništa što nema i u nas. Ostalo bi, dakako, pomnije istraživanje u talijanskoj periodici. Možda se Brambilla iz Zadra ili Verone javio u nekoj novini ili časopisu. Ovom prilikom mi te nije bilo moguće uraditi.

Živko Nižić: AGOSTINO BRAMBILLA (1800—1839) FIRST EDITOR OF THE
»GAZZETTA DI ZARA« AND A POET

Summary

Agostino Brambilla is one of those persons from Italian Austrian provinces who, in the first part of the last century, actively joined the social and cultural life in Dalmatia apart from a regular job which he had. Brambilla worked in Zadar high school but he also joined two important public institutions, the first Dalmatian newspapers during the Austrian rule, the *Gazzetta di Zara* and Zadar theatre. As the first editor of this newspapers along with the romantic and revolutionary ideology and background poetics which he learned in Lombardia he contributed to the modern tone in the *Gazzetta di Zara*. With his romantic sensibility he supported »home« articles and domestic problems from promotion of literature to the interests in agriculture. The author himself contributed important articles. As a theatre person his influence and scope was modest. He would compose songs in honour to the Habsburg Monarchy. He was »poeta cesareo« in Zadar theatre. Although a foreigner in his compositions he accepted elements of »Dalmatian« patriotism and he used similar symbols in his songs and poems like the natives. He distinguished himself as a good teacher, studied contemporary literature, especially romantic literature. His necrologist said that he worked on a long study on the basis of Vico's teachings. Because of all of this he should not be forgotten since his activity definitely contributed to the global enlightenment in Dalmatia of that period.